Universal Declaration of Human Rights - Mende

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR* in *Unicode* project, http://www.unicode.org/udhr.

Dunya Lahi Nuvuu Lonyisia Va

Magona Yepei

A jifa kiliyei na ke numu vuu kpelee ti maa hewulei lɔ towa kpaupau le laha va, tɔnya kee ndileli dunyihu.

A jifa ngawuleehu kee baagbuala nuvugaa ti lonyisia ma ti wanga a pie hindangaa na hii i wotea a nemahugili waa nuvuu ma, dunya ninahu mia mahoingo muvuu i gu i yepe kia ngi longola, kee ngi lanayei kee ngi lima hinda.

A jifa maa ii houni nu mu vuu i wote a kɔ gɔmɔ mahaya nyamu nyamu kεε nduwɔ ya yeya, kε mahoingɔε sawei i nuvuu lɔnyii mavale,

A jifa mahoingo ndiamoyei na ndolesialuahu i leguloma,

A jifa nungei nasia ti ndəlei kpɛlɛ ti woyilɛi na hu ti lanaya gɛnga kələ yayilingəihu,

Kεε nuvuu lɔnya, ngi nuvuu ya, ngi yɛyei kɛε hindui taa nyahii ti lɔnyεi maahɛwu lei, kɛε gbɔma ti ti lia yilinga kɔ yange yange kɛε ndevu yekpe la i lɛ gulɔma.

A jifa ndəlei nasia ti dunyi hu ti lahei wumbua a ngoyila kəə ti tə kɛ baagə ma a yɛlə na nuvuu va kɛɛ ngi lənya ya va,

A jifa kiliyei yaa numu kpɛlɛhu hinda yayilingɔi ji a lɛlɔ gulɔma,

Fale naa

Komewai na ta toli a

Genela Asembili

Ndenga Ye

Dunya Lahei ji nuvuu lonyinsia va i wote a ŋaiki numui kpɛlɛɛ kɛɛ ndɔlei kpɛlɛɛ va nahii kɛ numu gbi ɔɔ ngoyila hugbatɛ gbi na hinda yayilingɔi ji ngi ɛnmahu kpɔtu i lapi kpugu kpugu a numu gaalahu wie i to kɛ bagɔɔma iyɛ tonɛi jisia ma kɛɛ hugbɛmboi jisia nungei nasia wɛti yei ndɔɔ kpɛlɛ hugbatai ji hu, kɛɛ nasia ti ndɔlongaa hu nahi tii yee ndɔlo kpɛlɛ hugbatɛi jisia bu.

1. Ngayilii Ye Ngilei

Numuvuisia Kpelee ta ti le te ye nduwo ya hu, tao ti nuvuu yei kee ti lonyi maa hewungo. Kiiya kee hindaluahu goola a yelo ti hun. Fale mahoungo ti ti nyonyohu hoi kia ndeegaa.

2. Ngayilii Ye Fele Yei

Hugbatei ji numu kpelee lo va, nu genyei, ngi luwu yegii, nyaha oo hindgo, nu layia, Ngewoi na a feli, ngi gilii yei, ngi le gi kee ngi gbate ii ma.

Tao maa ii houni nduahu ge i waa nungaa luahu jifa tii gbuani ndələ yilahu, əə jifa tia heini ti yekpe va əə tii yekpe va.

3. Ngavilii Ye Sawa Yei

Nuvuu gbi ngi lanya mia kaa ndevu i ye ngi hu, kaa aa ye nuu bu, tao kaa mahungbee i ye ngi ma.

4. Ngayilii Ye Naani Yei

Maa ii houni ti numu gbi hou nduwoya hu, oo ti ngi waa monemone hinda hu, maa ii houni nuu maajia va nduwoya hu, tao gboma mahoungo nduwoyei ye keyi kgbi lekee i gboyo.

5. Ngayilii Ye Loolu Yei

Maa ii houni kəə ti kpaagba hinda la nuu gbi ma, tao kəə ti hinda wee a numu na a kε kε nuvuu yaa a ngie.

6. Ngayilii Ye Weita Yei

Nuvuu gbi lee ngi lonya mia koo sawei i baagoo ngi nuvuu ya ma mia leke gbi.

7. Ngayilii Ye Wəfila Yei

Nuvuu kpelee ti maahewungoe sawei gulo, tao mahoungo sawei i ti mahu wee nahi gbi ee ti hu woyo. Mahoungo sawei i to ke hugbatei ji ee numugbi gbukpuu.

8 Ngayilii Ye Wayakpei

Nuu gbi ngi lanya mia kaa sawa kpaambu ngaa yekpe ti ngi lanyai mavale a watii na ngi lanyi nasia ndaa jawei keni numu a nyani ngi ma.

9. Ngayilii Ye Taalui

Maa ii houni ti numu magba, ti ngi wu kpegbema oo ti ngi gbe ngi yee a baama hu we.

10. Ngayilii Ye Puui

Nuu gbi ngi lonya mia nahii ti la nyongaa ngi ma tɛ i ngi maahinda gulanga kolɛhu ɔɔ i sawa kpoukpou nyaninga, kɔɔ ti ye njie na le fofohu, tao kɔɔ sawakpambu jein jein gongaa ti loo ngi va.

- 11. Ngayilii Ye Puu Mahuyelei
- 1. Nuu gbi ngi lonya mia nahi ti la nyongaa ngi ma hinda ngamu va, taa kiti lewe haani ti ye njie na le fofohu, tao ti jia a sawe panda pandaa.
- 2. Maa ii houni ti baa nuu gbi ma a sawahu wee ndɔɔ yila jawa yo ɔɔ ndunya kpɛlɛɛ jawa. Tao gbɔma maa i houni sawei i kpagbaa la nuu ma na kaahu lewengɔ sawei na ma i nyanini.
- 12. Ngayilii Ye Puu Mahufilei

Maa ii houni nuu i ye na nahi ta loko wili ngi bundu hinda hu, ngi ye peebu hinda, kəlei kee ngowili na a pili ngitiwoma kia lee ti longəla, kee kakpama a baagbuama hu we. Maa houngə sawei i nuu gbi maawee yee kakpamei ji bondayeya.

- 13. Ngayilii Ye Puumahu Sawei
- 1. Mahoungo numu gbi i ye hugbembo hu koo i li mia leke gbi ngi longo i li na, tao koo i hei ndoo gbi leke hu ngi longo i heihu.
- 2. Nuu gbi ngi lanya mia kaa i gbua ndala yila hu i li peka hu, i wee a ngi yee aa mbaa tinda, tao kaa i yama ngi ndei na hu mia i gbuanina.
- 14. Ngayilii Ye Puumahu Naanii
- 1. Nuu gbi lənya mia kəə i ngi yaama ləwu kakpama yeye ndəə yeka hu, tao kəə i nganei gbuana.

- 2. Ye sawei ji ee lekpe gbi naleke ye numui ji i ndolo jawa nyanini, tao i hinda gbulaninga na ndolo woyila hugbatei i loila.
- 15. Ngayilii Ye Puumahu Looli
- 1. Nuu gbi lənya mia kəə i wote a ndələlii.
- 2. Maa i houni kəə ti nuu gbi baa a ngi ləlii ya, əə kəə ti ngi baa a ndələlii ya ndəə yekahu.
- 16. Ngayilii Ye Puumahu Weitei
- 1. Hindui taa nyahii na ti lakpango ta soowelo ti ndengaa le, ti genye ii yeni bee yila, tii yeni bee a ndolo yila hunblaa, oo Ngewo veli gbambi yila ma. Ti lonye maahewungo soova, soohu, oo ji ta lo ti gole.
- 2. Koo hindui taa nyaha ti soowee, a nee pein ti veinja we.
- 3. Bondei mia ndəlei yei kpəkui le, fale maahoungə heimii kɛ ndələ gbi ti bondei mahu gbɛɛ kpətu kpətu.
- 17. Ngayilii Ye Puumahu Woilei
- 1. Nuu gbi lənya mia kəə i ngi wuma haakangaa majəə, tao gbəma kəə taa nungaa ti makpəma haaka majəə.
- 2. Τε nuu gbi haaka gbua ngi yeya kia leke ti longɔla.
- 18. Ngayilii Ye Puumahu Waykpei

Nuu gbi ləya mia kəə i kiiya wee, kəə i giila gbəə tənyɛi le bə gbəə i lənyani, Ngewəɛ ye gbəə ngi longə i feli, ye tonye ji a ngi jein jein lə kəə i ngi giliyei bə ngi yewəveilei wote, I wote bɛɛ atayakpe bə taa nungaa, fofohu bə səkuma, kəb i nungaa gaa a ngi ngliyei kɛɛ ngi yewə hindei.

19. Ngayilii Ye Puumahu Taalui

Nuu gbi lənya mia kəə i kiliya wee tao kəə i yee kiiyeina le fofohu, yee tənyɛi ji a peelə yee kiiyei ji nuu gbi ɛɛ gbekpa kulə, tao kəə i nemahulee kɛɛ ngowii majəə tao kəə ta bɛɛ i fe nungaa wɛ a pele gbi hu we, nahi bandowoma gbi ɛɛ waa nduahu.

- 20. Ngayilii Ye Nugboyongoi
- 1. Nuu gbi lənya mia kəə taa nungaa ti gome, tao kəə taa teini ti lee, i na lee hinda huwu va ii le.
- 2. Tee nguaa numu gbi la a kpoli hale koo i wote a kome ma mo.
- 21. Ngavilii Ye Nugboyongo-Mahuvelei
- 1. Nuu gbi lənya mia kəə ngi loko i ye ngi guameti hindeihu, ke bee ta vulii i yehu əə nungaa tia vulii ta lokoloo ti ma.
- 2. Nuu gbi lənya mia kəə ngi ləəhu guameti hugbate wie ngoisia ti hiti ngi ma kia lee ta hiti nungaa ye pekeisia ma.
- 3. Nungaa mia maahoungo ti ti guamεti hei, ti gbayei mia a pie a yenge, hulɛmbinga ta yamalo ti kəlei gula, tao ye kəlei ji a kgula bunduhulə, nahii nungbi εε gbekpa numu gulə.
- 22. Ngayilii Ye Nugboyongo-Mahufelei

Numu gbi lee ndələlii a ngie, ngi ləlei kpəma hugbatɛ wie ngi va, tao kəə ngi ləlei taa ngitiwoma hugbatɛ ti pee ye kpəma hugbatei na i foo ngi ma, tao a majəələ kialeke ngi ləlei gbatɛi kɛɛ ve saweisia ti na, gbəma kia lekee ve numui bɛɛ ngi hami gii na, kəə wei i lɛgulə.

23. Ngayilii Ye Nugboyongo-Mahusawei

- 1. Numu gbi lənya mia kəə i yenge, tao kəə i ngengei na wie ngi longəla, kəə i mbɛlɛhei majəə ngengemɛi, tao kəə ti tə kɛngengei ɛɛ ngi lo.
- 2. Numu gbi lənya mia, nahii nduahu gbiima, kəə ti ngi pawa kia a yenge la.
- 3. Ngenge mogbi lonya mia koo ti ngi pawa nahii ta kee ngi mablaa ta ti magbee gbualo hu kia nuvu, tao gboma koo kpoma yeka i yena ngi va.
- 4. Ngenge mogbi lonya mia koo i wili hugbatehu na ngenga blaa ma vale.
- 24. Ngayilii Ye Nugboyongo-Mahunaani

Ngenge mɔgbi lənya mia kɔɔ i lɛvu tao kɔɔ i kpele yeka gbua, tao gbəma kɔɔ aa ngenge huguangə waa wie, mahoungə gbəma i yaa a ndɛvu wati majɔɔ, nahi i yaa ye ndevui na wie ma ta yaalə a ngi pawa.

- 25. Ngavilii Ye Nugboyono-Mahuloolui
- 1. Numu gbi lənya mia kəə ta kɛɛ ngi mablaa ti yɛ kaahugbua hu, ti mɛhɛɛ yekpe mɛ, ti kula yekpe yili, ti la ndama yekpe, ti hale yekpe majəə, tao gbəma guamɛti i ye na ti va, hugbatɛ yekpe i yena ngi va a watii na ɛɛ yɛ ngege hu, a watii na ngi heigɛngə, watii na ngi wovang, kɛɛ watii na hinda a wa ngi mahu nahii εɛ gumbu.
- 2. Mahoungo gboma hugbate i ye na kuimeisia kee ndengaa va. Mahoungo ndengaa kpelee, naa ti ke taa ti njeni ti soohu oo tii soohu, ye hugbatei ji i ti maa wee.
- 26. Ngayilii Ye Nugboyongo-Mahuweitei
- 1. Numu gbi lənya mia kəɔ i kələ gaa. Maa ii houni navoo hinda i yε kələgaala ma, kε bεε i wote a ye tətəmɛi. Mahoungə kələ gaalei i wote a sawa kpawu kpawu na ndo gbi ε gbuama ye tətoomi. Nyandengə kəɔ ngenge kələngaa i yna kpoto, kεε kələ yalngə gaalei naa va ti nɛmabu lewengə.
- 2. Kələ gaalei i wote a hinda na a nuu lɛ guləma, ngi lənyisia kɛɛ ngi hugbɛmboi. I loko hei hinda yawubu gəəla, hinda bu houla kɛɛ ndiaməya dunyei kpɛlɛɛ luahu, kɛnyɛisia kɛɛ Ngewɔ vɛli gbambisia luahu, tao kpaya waalə ndələ kpɛlɛ woyila yenge lukuisia hu kəə ndilɛli i li guləma.
- 3. Bondeisia ti wote a haala bla ta kɛ na kaa ye gbɔɔ ti leingaa ta pee.
- 27. Ngayilii Ye Nugboyongo Mahuwofilei
- 1. Numu gbi lənya mia kəɔ ngi loko i ye mia a yɛna ye kəndi hinda hu, i ngaa nεε ye yɛ mbembei hu kɛε sayɛnsi ye tɛkuləmii taa ye nafei.
- 2. Numu gbi lənya mia kəə mahugbee kpətu kpətu i ye ngi gbate hani ma, i ye a ngole əə hani lalangə əə savensi haaka.
- 28. Ngayilii Ye Nugboyono Mahuwayakpei

Numu gbi lənya mia kəə ngi yee jawa kee ngitiwoma gee i yena, na a tə ke dunya lahei jisia ta hitilənga.

- 29. Ngayilii Ye Nugboyongo Mahutaawui
- 1. Numu gbi lee, mia i heina, tao a lɛna gulɔma, mahouingɔ i na hinda hou a loko veinja.
- 2. Ji numu a yɛ ngi lɔnyei kɛɛ ngi hugbɛmboi ya yenge ma, na lee a wote a kpɛɛnguu a wee a saweilɔ naa a nuu wɛkeisia ti lɔnyei kɛɛ ti hugbɛmboi ma vale, kɛɛ numu kpɛlɛ ti maahinda va ngovila lɔɔhu.
- 3. Numu ε ye tənyei jisia kεε hugbɛmboi jisia yayenge nahi kpuangə pilei na ma, tao gbɔma εε pindɛ kaa na wooma na ndələ kpɛlɛ gomɛi ti ndani.

30. Ngayilii Ye Numugbəyəngə Mahupuui

Gbewogbe gbi na kəlei ii hu na nu mu a nde ye kenga ti puilə na kəə i ndələ əə ngoyila hugbate leenga ti lənyei kee ti hugbemboi mahugbua.